

FIFA 2022 Dünya Kupası'na Katılan Seyircilerin Şiddet Eğilimi Violence Tendency of Spectators Attending FIFA 2022 World Cup

*Piyami Çakto ¹, Sinan Akın ²

¹ Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, piyamii1011@gmail.com, 0000-0002-8675-3753

² Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, sinan.akin@dpu.edu.tr, 0000-0002-5921-3559

ÖZET

Bu araştırmanın amacı FIFA 2022 Dünya Kupası'na katılan seyircilerin şiddet eğilimi düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Nicel olan bu çalışmada tarama modeli benimsenmiştir. Çalışma grubunu FIFA 2022 Dünya Kupası'nı izlemek için Türkiye'den Katar'a giden 172'si erkek 142'si kadın olmak üzere toplamda 314 katılımcı oluşturmaktadır. Ölçme aracı olarak Göka, Bayat ve Türkçapar (1995) tarafından geliştirilen "Şiddet Eğilimi Ölçeği" kullanılmıştır. 20 maddeden oluşan ölçek, dörtlü likert türünde olup ölçekten alınan ortalama puanlar ile şiddet eğilimi düzeyi değerlendirilmektedir. Elde edilen verilere normallik testleri uygulanmış olup Şkewness ve Kurtosis değerleri -2 ile +2 arasında değer aldığı için verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Bu doğrultuda parametrik testlerden bağımsız örneklem (T-Testi) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) testleri uygulanmıştır. One-Way ANOVA testinde homojenlik göstermeyen verileri için Welch değerleri dikkate alınmış, 2. Basamak testi olarak Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Taraftarlık durumu, aktif spor yapma, yaş, gelir, eğitim durumu ve maç izleme sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık söz konusu iken cinsiyet değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sonuç olarak; FIFA 2022 Dünya Kupası'na katılan seyircilerin şiddet eğilimi düzeyi çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the violence tendency levels of the spectators participating in the FIFA 2022 World Cup according to various variables. In this quantitative study, the scanning model was adopted. The working group consists of a total of 314 participants, 172 men and 142 women, who traveled from Turkey to Qatar to watch the FIFA 2022 World Cup. The "Violence Tendency Scale" developed by Göka, Bayat and Türkçapar (1995) was used as a measurement tool. The scale, which consists of 20 items, is in a four-point Likert type and the level of violence tendency is evaluated with the average scores obtained from the scale. Normality tests were applied to the obtained data, and since the Skewness and Kurtosis values were between -2 and +2, it was assumed that the data showed a normal distribution. In this direction, independent sample (T-Test) and one-way variance (One-Way ANOVA) tests were applied from parametric tests. Welch values were taken into account for the data that did not show homogeneity in the One-Way ANOVA test, and Tamhane's T2 test was used as the 2nd step test. The results obtained were evaluated at the 0.05 significance level. While there was a significant difference according to the variables of supporter status, active sports, age, income, education level and frequency of watching matches, no significant difference was found in the tendency of violence depending on the gender variable. In conclusion; The level of violence tendency of the spectators participating in the FIFA 2022 World Cup differs according to various variables.

Anahtar Kelimeler: FIFA 2022, kupa, şiddet eğilimi, seyirci

Keywords: Cup, FIFA 2022, propensity for violence, spectator

Citation: Çakto, P., & Akın, S. (2023). FIFA 2022 Dünya Kupası'na Katılan Seyircilerin Şiddet Eğilimi. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 5(1), 1-8.

Gönderme Tarihi/Received Date:
08.05.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:
09.06.2023

Yayınlanma Tarihi/Published Online:
30.06.2023

<https://doi.org/10.56639/jsar.1294119>

* Corresponding author:
piyamii1011@gmail.com

GİRİŞ

Futbolu yönetmek ve dünya çapında geliştirmek için kurulan FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği), futbolun tüm dünyanın yararına daha etkin bir şekilde hizmet edebilecek bir yapıya evriliyor (FIFA, 2022). Bu anlayışla hareket eden kuruluş kendisini erişilebilir, küresel ve her yönüyle kapsayıcı olabilecek şekilde modernize etmektedir. Dünya üzerindeki birden fazla kıtaya hitap eden bu kuruluş, üst düzey bir rekabet ortamı hazırlayarak futbolun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu rekabet ortamının hazırlanmasındaki en büyük organizasyonlardan biri de Dünya Kupası turnuvalarıdır. Dört yılda bir düzenlenen Dünya Kupası turnuvaları her yıl farklı bir ülkede düzenlenerek, dünyanın her tarafından gelen futbol severlere keyifli zaman geçirme olanakları sağlamaktadır. Böyle kapsamlı spor organizasyonları hem spor kültürünün oluşması hem de organizasyonun yapıldığı ülkelere oldukça ciddi katkılar sağlamaktadır. Dolayısıyla bu tür organizasyonların güvenliğini sağlamakta oldukça zahmetlidir. Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen futbol severlerin maç sırasında duygu durumlarını kontrol edebilmesi, sağlıklı bir ortamın oluşması açısından önemlidir. Farklı kültürden insanlar için ortak bir payda oluşturan bu organizasyonlarda seyircilerin tutumları bazen güzel görüntülere yol açarken bazen de istenmeyen görüntülere neden olabilmektedir. Genelde toplumda istenmeyen ve rahatsız edici davranışların temelinde şiddet yatmaktadır. Şiddet, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Şiddet kavramı bağlamı, içeriği, zamanı, kültürel ve sosyal yapıya göre farklılık gösterebilmektedir (Kocacık, 2021). Türkçeye Arapçadan geçen şiddet kelimesi Türk Dil Kurumu (2022) tarafından bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma ve duygu veya davranışta aşırılık olarak tanımlanmaktadır. Yetim'e (2000) göre ise bir olgunun yoğunluğu, aşırı duygusal durumu,

sert ve kaba davranış gibi eylemlerdir. Başka bir deyişle Michaud (1996) her şeyden önce fiziksel olarak vurma ve kötü muamele eylemidir. İnsanoğlu doğası gereği olayları birbirinden farklı algılama ve farklı düşünme biçimlerine sahiptir. Bireyin yaşadığı toplum, ekonomik gücü, eğitim düzeyi, kültürel farklılıkları bu algılama üzerinde oldukça etkilidir. Büyük spor organizasyonlarında hakem kararlarıyla birlikte antrenör, sporcu davranışları izleyici kitlesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Hakem, sporcu veya antrenörlerin sergilemiş oldukları olumsuz tutumlar kargaşaya sonrasında da şiddete neden olabilmektedir (Okur, 2015). Dünya çapında oldukça popüler olan ve yine en çok sponsor olunan futbol spor branşı aynı zamanda şiddet unsurlarını sık sık gördüğümüz branşlardandır. Toplumları, bireyleri kaynaştırma aracı olarak görülen sporun sık sık şiddet olayları ile anılması sporun genel amacından uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Evrensel değerler ve yasalar tarafından yönetilen bir eğlence biçimi olarak kabul edilmesi gereken sporun, toplumların ve bireylerin birbirlerini spor yoluyla sevmesi, barışması ve rekabet ortamında yarışmasına teşvik etme aracı olarak kabul görmesi gerekmektedir. Spor ortamında oluşan rekabetten dolayı bazen istenmeyen şiddet olayları meydana gelebilmektedir. Bu durumlar basit hakareten kasıtlı yaralanmaya ve ölüme yol açabilecek ciddi durumlara kadar gelebilmektedir (Arıkan, 2007). Sporda şiddet olaylarının ortadan kaldırılması ya da an aza indirilmesi için öncelikle şiddete ve saldırganlığa sebep olabilecek nedenlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu nedenlerin anlaşılır ve çözülebilir olması için toplumların öncelikle spor kültürünün oluşmasına olanak sağlayacak çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu nedenle araştırmada dünyanın çeşitli yerlerinden FIFA 2022 Dünya Kupasını izlemek için gelen seyircilerin şiddet eğilimlerini çeşitli değişkenlere göre incelemek ve ilgili alana katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Modeli: Nicel bir araştırma olan bu çalışmada tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modeli, geçmişte veya halen var olan bir durumu, olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve herhangi bir müdahale yapılmadan tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu: FIFA 2022 Dünya Kupasını izlemek için Türkiye’den Katar’a giden seyirciler oluşturmaktadır. Kümeleme olarak belirlenen örneklem grubunun 172’si erkek (%54,8), 142’si kadın (%45,2) olmak üzere toplamda 314 katılımcı oluşturmaktadır. Küme örnekleme, araştırmacıların araştırma için popülasyonu birden çok gruba (kümelere) böldüğü bir olasılık örnekleme tekniğidir. Küme örnekleme, araştırmacının homojen özelliklerin göstergesi olduğu ve örneğin bir parçası olma şansının eşit olduğu bir popülasyondan birden fazla insan kümesi oluşturduğu bir örnekleme yöntemi olarak da tanımlanabilmektedir (Bilgi, 1993; Tezcan, 2017).

Veri Toplama Aracı: İki bölümden oluşan ölçme aracının birinci bölümde katılımcıları demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla hazırlanan 7 soru mevcuttur. İkinci bölümde ise katılımcıların şiddet eğilimlerini belirlemek amacıyla Göka, Bayat & Türkçapar tarafından 1995 yılında Millî Eğitim Bakanlığı adına yürütülen bir çalışma için geliştirilmiş ve T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” konulu araştırmada katılımcıların şiddet eğilimlerini ölçmek için temel yapısı değiştirilmeksizin desenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. 20 maddeden oluşan ölçek, dörtlü likert türünde olup; 1=Hiç Uygun Değil, 2=Biraz Uygun, 3=Uygun, 4=Çok Uygun seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekten alınan ortalama puanlar ile şiddet eğilimi düzeyi değerlendirilmektedir. Ölçek için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; Taşkesen, 2011; akt. Yakut, 2012;).

Tablo 1. Ölçeğin Değerlendirme Skalası

Cevap Türü	Puan Değeri	Şiddet Eğilimi Düzeyi
1=Hiç Uygun Değil	1-20	Çok az
2=Biraz Uygun	21-40	Az
3=Uygun	41-60	Fazla
4=Çok Uygun	61-80	Çok fazla

Kaynak: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998: 47-48.

Veri Analizi: Elde edilen verilerin tamamı Excel programına aktarıldıktan sonra eksik bilgi veren katılımcılar çıkarılmıştır. SPSS 20.0 paket programına aktarılan verilere değişkenler arasında karşılaştırma yapılmadan önce normallik testleri uygulanmıştır. Skewness ve Kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerleri -2 ile +2 arasında değer aldığı için verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır (George & Mallery, 2010). Bu doğrultuda parametrik testlerden bağımsız örneklem (T-Testi) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) testleri uygulanmıştır (Jondeau & Rockinger, 2003). One-Way ANOVA testinde homojenlik göstermeyen verileri için Welch değerleri dikkate alınmış, 2. Basamak testi olarak Tamhane’s T2 testi kullanılmıştır (Hochberg & Tamhane, 1987). Araştırmamızın Cronbach Alpha katsayısı .94 olarak saptanmıştır.

Etik Kurul İzni: Bu çalışmanın yapılması için Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu 170985 sayılı yazısı ve 21 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın amacı kapsamında katılımcıların şiddet eğilimi cinsiyet, taraftarlık durumu, aktif spor yapma durumu, yaş, eğitim durumu, maç izleme sıklığı ve gelir (BİN-TL) durumu değişkenlerine göre değerlendirilmiş veri analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Betimsel Analiz

		n	%
Cinsiyet	Erkek	172	54.8
	Kadın	142	45.2
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Taraftarlık Durumu	Hayır	212	67.5
	Evet	102	32.5
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Aktif Spor Yapma Durumu	Hayır	230	73.2
	Evet	84	26.8
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Yaş	20 ve altı	46	14.6
	21-24	54	17.2
	25-29	126	40.1
	30 ve üzeri	88	28.0
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Eğitim Durumu	Ortaöğretim	50	15.9
	Lise	50	15.9
	Lisans	148	47.1
	Lisansüstü	66	21.1
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Maç İzleme Sıklığı	Her Gün	136	43.3
	Haftanın Belirli Günleri	142	45.2
	Nadiren	36	11.5
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>
Gelir (TL)	15 ve altı	98	31.2
	16-20	74	23.6
	21-25	82	26.1
	26 ve üzeri	60	19.1
	<i>Toplam</i>	<i>314</i>	<i>100.0</i>

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin demografik bilgilerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımları şöyledir: Cinsiyet değişkenine bağlı olarak araştırmaya 142 kadın (%45.2), 172 erkek (%54,8) katılmıştır. Katılımcıların 212'si (%67.5) herhangi bir spor kulübünün taraftarı değilken, 102'si (%32,5) bir spor kulübünün taraftarıdır. Katılımcıların 230'u (%73,2) aktif spor yapmazken, 84'ü (%26,8) aktif olarak spor yapmaktadır. Katılımcıların 46'sı (%14.6) 20 ve altı yaş, 54'ü (%17.2) 21-24 yaş, 126'sı (%40.1) 25-29 yaş, 88'i (%28.0) 30 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların 50'si (%15.9) Ortaöğretim, 50'si (%15.9) lise, 148'i (%47.1) lisans, 66'sı (%21.1) lisansüstü öğrenim durumuna sahiptir. Katılımcıların 136'sı (%43.3) her gün, 142'si (%45.2) haftanın belirli günleri, 36'sı (%11.5) nadiren maç izlemektedir. Katılımcıların 98'i (%31.2) 15 ve bin, 74'ü (%23.6) 16-20 bin, 82'si (26.1) 21-25 bin, 60'ı (%19.1) 26 bin ve üzeri gelire sahiptir.

Tablo 3. Cinsiyet, Taraftarlık Durumu ve Aktif Spor Yapma Değişkenlerine İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

	Değişken	n	\bar{X}	SS	t	p	
Şiddet Eğilimi	Cinsiyet	Erkek	172	37.63	16.82	.647	.518
		Kadın	142	36.40	16.72		
	Taraftarlık Durumu	Hayır	212	35.71	18.44	-2.406	.017*
		Evet	102	39.92	12.15		
	Aktif Spor Yapma	Hayır	230	38.62	17.09	2.887	.004*
		Evet	84	32.85	15.12		

*p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine bağlı olarak kadın ve erkek katılımcıların şiddet eğilimi değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t(312) = .647$; $p > .05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında kadın katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=36.40$), erkek katılımcıların ise ($\bar{x}=37.63$) olarak görülmektedir. Taraftarlık durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilimine bakıldığında bir takımın taraftarı olan katılımcılar ile bir takımın taraftarı olmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(282,7) = -2.406$; $p < .05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında taraftarlık durumu evet olan katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=39.92$), taraftarlık durumu hayır olan katılımcıların ise ($\bar{x}=35.71$) olarak görülmektedir. İki grup arasında oluşan istatistiksel farklılığın taraftarlık durumu hayır olan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Aktif spor yapma değişkenine bağlı olarak şiddet eğilimine bakıldığında aktif olarak spor yapan ve yapmayan katılımcıların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(165,4) = -2.887$; $p < .05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında aktif spor yapan katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=32.85$), aktif spor yapmayan katılımcıların ise ($\bar{x}=38.62$) olarak görülmektedir. İki grup arasında oluşan istatistiksel farklılığın aktif spor yapan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Yaş Değişkenine İlişkin One Way Anova Testi Analiz Sonuçları

	Yaş	n	\bar{X}	SS	F	p	Fark
Şiddet Eğilimi	20 ve altı	46	63.26	3.832	708.1	.000***	a-b, b-c a-c, b-d a-d, c-d
	21-24	54	49.07	9.360			
	25-29	126	30.79	13.38			
	30 ve üzeri	88	25.04	6.075			

*** $p < 0.01$, a=20 ve altı, b=21-24, c=25-29, d=30 ve üzeri

Tablo 4 incelendiğinde yaş değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(3; 149,45) = 708.1$; $p < .05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında 20 ve altı yaş grubunda olan katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=63.26$) yüksek olurken, 30 ve üzeri yaş grubunda ise ($\bar{x}=25.04$) düşük olarak görülmektedir. Ortalamalar arasında oluşan istatistiksel farklılığın 30 ve üzeri yaş grubu katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan Tamhane's T2 testi sonuçlarına bakıldığında; 20 ve altı yaş aralığında olan katılımcılar ile 21-24 yaş, 25-29 yaş, 30 ve üzeri yaş aralığında olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu yine 21-24 yaş aralığında olan katılımcılar ile 25-29 yaş, 30 ve üzeri yaş aralığında olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu son olarak 25-29 yaş aralığında olan katılımcılar ile 30 ve üzeri yaş aralığında olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Gelir Değişkenine İlişkin One Way Anova Testi Analiz Sonuçları

	Gelir (BIN-TL)	n	\bar{X}	SS	F	p	Fark
Şiddet Eğilimi	15 ve altı	98	58.38	6.879	538.01	.000***	a-b a-c a-d
	16-20	74	30.21	13.46			
	21-25	82	26.70	6.828			
	26 ve üzeri	60	25.30	3.637			

*** $p < 0.01$, a=15 ve altı, b=16-20, c=21-25, d=26 ve üzeri

Tablo 5 incelendiğinde gelir değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(3;164,92) = 538.01$; $p < .05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında geliri 15 bin ve altı (TL) olan katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=58.38$) yüksek olurken, 26 ve üzeri (TL) gelire sahip olan katılımcıların ($\bar{x}=25.30$) düşük olarak görülmektedir. Ortalamalar arasında oluşan istatistiksel farklılığın 26 bin ve üzeri (TL) gelire sahip olan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan Tamhane's T2 testi sonuçlarına bakıldığında; 15 bin ve altı gelire sahip olan katılımcılar ile 16-20 bin, 21-25 bin, 26 bin ve üzeri gelire sahip olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin One Way Anova Testi Analiz Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	F	p	Fark
Şiddet Eğilimi	Ortaöğretim	50	61.60	6.773	403.6	.000***	a-b, b-c a-c, b-d a-d, c-d
	Lise	50	37.08	18.81			
	Lisans	148	33.94	13.64			
	Lisansüstü	66	25.54	3.197			

*** $p < 0.01$, a= Ortaöğretim , b= Lise , c= Lisans , d= Lisansüstü

Tablo 6 incelendiğinde eğitim durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(3; 119,90)= 403.6; p<.05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında eğitim durumu ortaöğretim olan katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=61.60$) yüksek olurken, lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcıların ($\bar{x}=25.54$) düşük olarak görülmektedir. Ortalamalar arasında oluşan istatistiksel farklılığın lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan Tamhane's T2 testi sonuçlarına bakıldığında; ortaöğretim eğitim durumuna sahip olan katılımcılar ile lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu yine lise eğitim durumuna sahip olan katılımcılar ile lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu son olarak lisan eğitim durumuna sahip olan katılımcılar ile lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Maç İzleme Değişkenine İlişkin One Way Anova Testi Analiz Sonuçları

	Maç İzleme Sıklığı	n	\bar{X}	SS	F	p	Fark
Şiddet Eğilimi	Her Gün	136	42.35	19.76	78.7	.000***	a-b
	Haftanın Belirli Günleri	142	35.35	13.13			a-c
	Nadiren	36	24.00	3.703			b-c

*** $p<0.01$, a= Her Gün, b= Haftanın belirli Günleri, c= Nadiren

Tablo 7 incelendiğinde maç izleme sıklığı değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(2; 202,321)= 78.7; p<.05$). Katılımcılara ait ortalama değerlere bakıldığında her gün maç izleyen katılımcıların şiddet eğilimi ($\bar{x}=42.35$) yüksek olurken, nadiren maç izleyen katılımcıların ($\bar{x}=24.00$) düşük olarak görülmektedir. Ortalamalar arasında oluşan istatistiksel farklılığın nadiren maç izleyen katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan Tamhane's T2 testi sonuçlarına bakıldığında; her gün maç izleyen katılımcılar ile haftanın belirli günleri ve nadiren maç izleyen katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu yine haftanın belirli günleri maç izleyen katılımcılar ile nadiren izleyen katılımcılar arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Aktif Spor Yapma, Taraftarlık Durumu ve Şiddet Eğilimleri Değişkenine İlişkin Univariate Testi Analiz Sonuçları

	Aktif Spor Yapma	Taraftarlık Durumu	n	\bar{X}	SS	F	p
Şiddet Eğilimi	Hayır	Hayır	164	35.41	18.28	6.308	.013*
		Evet	66	46.60	9.993		
	Evet	Hayır	48	36.75	19.13		
		Evet	36	27.66	3.393		

* $p<0.05$

Tablo 8 incelendiğinde aktif spor yapma ve taraftarlık durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F(2, 310)= 6.308; p<.05$). Aktif spor yapmayı aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olmayan katılımcıların şiddet eğilimi ortalama değerleri ($\bar{x}=35.41$) düşük olurken, aktif spor yapmayı aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olan katılımcıların ortalama değerleri ($\bar{x}=46.60$) yüksek olarak görülmektedir. Aktif spor yapan aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olmayan katılımcıların şiddet eğilimi ortalama değerlerine bakıldığında ($\bar{x}=36.75$) yüksek olurken, aktif spor yapan aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olan katılımcıların ortalama değerlerine bakıldığında ($\bar{x}=27.66$) düşük olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

FIFA 2022 Dünya Kupasına katılan seyircilerin şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre incelendiği bu araştırmada; cinsiyet değişkenine bağlı olarak kadın ve erkek katılımcıların şiddet eğilimi değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Taraftarlık durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilimine bakıldığında herhangi bir takımın taraftarı olan katılımcılar ile olmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Aktif spor yapma değişkenine bağlı olarak şiddet eğilimine bakıldığında aktif olarak spor yapan ve yapmayan katılımcıların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tablo 3). Bir takıma taraftar olan kişinin taraftarı olduğu takımı fazla benimsemesi buna bağlı olarak bireyin göstermiş olduğu aşırı davranışlarla kendisini kontrol edememesi şiddet eğiliminin yükselmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Aktif spor yapan bireylerin spor etkinlikleri yaparak günlük stres ve sıkıntılardan uzaklaşması oluşan farklılığa neden olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür çalışmalarına bakıldığında Birol & Aydın (2017) tarafından rekreatif faaliyetlere katılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelendiği çalışmada cinsiyet ve saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken, öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılması sonucunda saldırganlık düzeylerinin düştüğü

vurgulanmaktadır. Fujihara vd., (1999) tarafından Japon, Amerikalı ve İspanyol öğrencilerde kişilerarası saldırganlığın gerekçesinin incelendiği çalışmada cinsiyet ve saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı vurgulanmaktadır. Yine yapılan bazı çalışmaların sonuçları ile elde ettiğimiz bulgular paralellik göstermektedir (Doğan vd., 2017; Kahveci vd., 2020; Kolayış & Çelik, 2017; Reyhan, 2016). Herhangi bir takıma taraftar olan bireylerin yüksek kazanma istekleri sık sık bazı saldırganlık davranışlarına neden olmaktadır (Wann vd., 1999). Saki (2018) tarafından üniversitede öğrenimlerine devam eden öğrencilerin aile aidiyet düzeylerinin incelendiği çalışmada bireylerin aktif olarak spor faaliyetlerine katılması onların kendini daha iyi hissetmesine, başkalarına karşı çekingen, asabi ve şiddete meyil gibi davranışların otokontrolünü sağlamasına yardımcı olduğu vurgulanmaktadır.

Yaş değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında 20 ve altı yaş grubunda olan katılımcıların şiddet eğilimi yüksek olurken, 30 ve üzeri yaş grubunda ise düşük olarak görülmektedir. Gruplar arasında oluşan farklılığın 30 ve üzeri yaş grubu katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 4). Yaşın ilerlemesiyle beraber bireyin olgunlaşması meydana gelen farklılığa neden olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür çalışmaları incelendiğinde Koçer (2012) tarafından futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada 18 yaşından küçük olan taraftarların diğer yaş gruplarına oranla daha fazla saldırganlık ve şiddet eğilimi içerisinde oldukları belirlenmiştir. Çağlayan & Fişekçioğlu (2005) tarafından futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü üzerine yapılan çalışmada şiddet içeren davranışların en çok lise öğrencilerinde görüldüğü vurgulanmaktadır.

Gelir değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında geliri 15 ve altı (TL) olan katılımcıların şiddet eğilimi yüksek olurken, 26 ve üzeri (TL) gelire sahip olan katılımcıların düşük olarak görülmektedir. Gruplar arasında oluşan farklılığın 26 ve üzeri (TL) gelire sahip olan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 5). Yüksek ekonomik gelire sahip olan bireylerin düşük ekonomik gelire sahip olan bireylere göre daha konforlu yaşamaları meydana gelen farklılığa neden olabileceği düşünülmektedir. İlgili literatür çalışmalarına bakıldığında Ağlamaz (2006) tarafından lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmada öğrencilerin aylık gelirleri ile saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmış olup, aylık geliri düşük olan öğrencilerin saldırganlık puanlarının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu vurgulanmıştır. Yine yapılan bazı çalışmaların sonuçları ile elde ettiğimiz bulgular paralellik göstermektedir (Özgür, Yörükoğlu & Baysan-Arabacı, 2011; Yakut, 2012).

Eğitim durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında eğitim durumu ortaöğretim olan katılımcıların şiddet eğilimi yüksek olurken, lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcıların düşük olarak görülmektedir. Gruplar arasında oluşan farklılığın lisansüstü eğitim durumuna sahip olan katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 6). Eğitim durumunun yükselmesiyle birlikte düşen şiddet eğiliminin bireyin okudukça bilinçlenmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İlgili literatür çalışmalarına bakıldığında Çağlayan ve Fişekçioğlu (2005) tarafından yapılan çalışmada seyircilerin eğitim seviyesi düştükçe müsabaka izlerken istenmeyen davranış sergileme oranının yükseldiği vurgulanmaktadır. Yapılan bazı çalışmaların sonuçları ile elde ettiğimiz bulgular paralellik göstermektedir (Kılıçgil, 2003; King, 1998).

Maç izleme sıklığı değişkenine bağlı olarak şiddet eğiliminde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında her gün maç izleyen katılımcıların şiddet eğilimi yüksek olurken, nadiren maç izleyen katılımcıların düşük olarak görülmektedir. Gruplar arasında oluşan farklılığın nadiren maç izleyen katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 7). İlgili literatür çalışmalarına bakıldığında Polat vd., (2019) tarafından futbol taraftarlarıyla yapılan çalışmada maça gitme sıklığının şiddet eğilimi üzerinde etkili olabileceği vurgulanmaktadır. Aktif spor yapma ve taraftarlık durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Aktif spor yapmayı aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olmayan katılımcıların ortalama değerleri düşük, aktif spor yapmayı aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olan katılımcıların ortalama değerleri yüksek olduğu görülmektedir.

Aktif spor yapan aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olmayan katılımcıların ortalama değerlerine bakıldığında yüksek, aktif spor yapan aynı zamanda herhangi bir takıma taraftar olan katılımcıların ortalama değerlerine bakıldığında düşük olduğu görülmektedir (Tablo 8). Spor yapmanın sosyalleştirici, stresten uzaklaştıran bir etkiye sahip olmasından dolayı spor yapan ve herhangi bir takıma taraftar olan bireylerin şiddet eğiliminin düşük olmasına olanak sağladığı düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde aktif spor durumu ve taraftarlık durumunun şiddet eğilimi üzerine yapılan çalışmalara rastlanmamıştır. Sonuç olarak çalışmaya katılan bireylerin şiddet eğilimleri çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Özellikle eğitim durumu değişkenlerine bağlı olarak farklılık gösteren şiddet eğilimi eğitimin önemini bir kere daha vurgulamaktadır. Toplumda yaşayan bireylerin eğitim düzeyi arttıkça şiddet eğilimi azalacaktır. Yine aktif olarak spor yapan bireylerin diğerlerine göre daha az şiddet eğilimine sahip olduğu dolayısıyla aktif spor yoluyla birey, yaşamış olduğu stres ve sıkıntıları gidererek daha sağlıklı bir ortamda yaşamını sürdürebilir. Yaşın düşmesiyle beraber artan şiddet eğilimi genç bireylerin duygu durumlarını kontrol edebilmeleri, kendilerine ve çevrelerine zarar vermemeleri için uygun bir şekilde destek almaları sağlanmalıdır. Elde edilen bulgular neticesinde

şiddet eğilimi çalışmalarının artırılması özellikler spor yapma, eğitim ve yaş noktasında inceleme yapılması çalışmanın etki alanının artırılması ile önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ağlamaz, T. (2006). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Puanlarının Kendini Açma Davranışı, Okul Türü, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Öğrenim Düzeyi ve Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Arıkan, Y. (2007). Futbolda Şiddet ve Polis. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9(1-4), 109 - 132.
- Bilgi, S. (1993). *Uyarlanabilir Küme Çalışması*, Seminer Çalışması, Ege Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Bornova, İzmir.
- Biol, S. & Aydın, E. (2017). *Rekreatif Faaliyetlere Katılan Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitabı, 15-18 Kasım 2017, 1097.
- Çağlayan, H. S. & Fişekçioğlu, İ. (2004). Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 127-142.
- Doğan, İ., Karacan, D., P. & Kayışoğlu, N. B. (2017). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi: Batı Karadeniz Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-16.
- Fédération Internationale de Football Associatio (FIFA), (Kasım, 2022). Fédération Internationale de Football Associatio, <https://www.fifa.com/>, Erişim Tarihi: 10.11.2022.
- Fujihara, T., Kohyama, T., Andreu, J. M. & Ramirez, J. M. (1999). Justification of İnterpersonal Aggression in Japanese, American, and Spanish Students. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 25(3), 185-195.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Pearson, Boston.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Bilim Serisi: 113, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Hochberg Y. & Tamhane, A. C. (1987). *Multiple Comparison Procedures*. John Wiley & Sons press, New York.
- Jondeau, E. & Rockinger, M. (2003). Conditional Volatility, Skewness, and Kurtosis: Existence, Persistence, and Comovements. *Journal of Economic dynamics and Control*, 27(10), 1699-1737.
- Kahveci, İ., Karagün, E. & Sarper, M. (2020). Kocaeli İlinde Çalışan Lisanslı Taekwondocuların Saldırganlık ve Mutluluk Düzeylerinin Belirlenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29 Ekim Özel Sayısı), 3456-3473.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Kılıçgil, E. (2003). Futbol Taraftarlarının Şiddet ile İlgili Tepkilerinin Psiko-Sosyal Boyutları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 21-29.
- King, A. (1998). End of the Terraces: The Transformation of English Football. Leicester University Press, London.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Koçer, M. (2012). Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kayseri örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 111-135 .
- Kolayış, H. & Çelik, N. (2017). *Farklı Fakültelerde Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitabı, 15-18 Kasım 2017, 901.
- Michaud, Y. (1996). *Şiddet*. (Çev. C. Muhtaroglu). İletişim Yayınları, 5-8, İstanbul.
- Okur U. (2015). *Toplumsal Olayların Spor Alanlarında Şiddet ve Düzensizlik Ortamına Etkiler*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. & Baysan Arabacı, L. (2011). Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Polat, E., Söznemoğlu, U., Yıldız, K. & Çoknaz, D. (2019). Futbol Taraftarlarının Takımlarının İmajı, Takım Sadakati ve Takımla Özdeşleşme Biçimlerinin Belirlenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 143-153.
- Reyhan, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (Siirt Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 12-21.
- Saki, Ü. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyet Düzeylerinin Spor ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Taşkesen, O. (2011). *Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim Bölümleri İle Genel Liselerde Verilen Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilerin Şiddete Yönelik Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan, G. S. (2017). *Temel Epidemiyoloji*. Hipokrat Kitabevi, 305-316, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (Aralık, 2022). 11.12.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/>. şu adresten erişilmiştir.
- Wann, D.L., Fahl, C.L., Erdmann, J.B. & Littleton, J.D. (1999). Relationship Between Identification with The Role of Sport Fan and Trait Aggression. *Perceptual and Motor Skills*, 88(3), 1296-1298.

-
- Yakut, S. (2012). *Lise Öğrencilerinde Dindarlık-Şiddet Eğilimi İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve spor*; Topkar Matbaacılık, S.114-196, Ankara.